

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

12+

2021 сүл
Олунньу
5 күнэ
бээтинсэ
№ 8
(11761)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СҮЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

бээтинсэ олунньу 5 > сүл олунньу 6 > бастаһыаһы олунньу 7 > бөдүмүһүн олунньу 8 > өттүрүнүк олунньу 9 > сэрэдэ олунньу 10 > чэппиз олунньу 11

— УЛУУСКА — БУК8НИЭРГЭ —

УБҮЛҮӨЙГҮНЭН, МИХАИЛ ДМИТРИЕВИЧ!

киэнник биллэр. Ити барыта Михаил Дмитриевич үлэтин түмүктэри дин мин эрэ буолбакка, бүгүн Чурапчы дьоно-сэргэтэ бары онук сыаналыыр, - дин улуус баһылыга Андрей Тимофеевич эбэрдэ тылыгар эттэ.

“Өрөспүүбүлүкэ, Арассыыйа сайдыытыгар кылаатын киллэрбит, биһиги кизин туттар биһир дойдулаахпыт Михаил Дмитриевич Гуляев 65 сыллаах үбүлүөйүн бэлэтиибит. 65 сыл дин билигин кэмнэ улахан саас буолбатах, ол эрэри олорбут кэрчик кэмнэ ырытан, анааран көрөр дьонун кэм буолар. Михаил Дмитриевич туһунан, кини үлэтин-хамнаһын, дьонугар-сэргэтигэр, төрөөбүт улуунун, өрөспүүбүлүкэтин туһугар үлэлээн-хамсаан кэлбит кэрчик кэмнэрин бу күнүгэр үгүстүк кэпсэтибит. Мин, бастатан туран, Михаил Дмитриевич төрөппүттэригэр, — Дмитрий Петрович, Евдокия Николаевна Гуляевтарга истинник махтанабын. Кинилэр Мугудай нэһилиэгэр албах оһону төрөтөн, иитэн, улаатыннарар, атахтарыгар туруорбут холор буолар ыаллар этэ, сэттэ уолаттара бары аармыйага сулууспалаабыттар.

Гуляевтар оһолорун дойдуларыгар бэриниллээх, үлэһит дьон буоларга ииппиттэрэ. Кинилэртэн саамай кыралара, “мурун бүтэ” Михаил Дмитриевич өрөспүүбүлүкэ биһир улахан салайааччытыгар тийэ үүнэ. Кинини эбэрдэлэри, бэйэтигэр сэрэтэн туран, Москвадан айаннаан кэллим. Тоёо

диэтэххэ, өрөспүүбүлүкэ таһымыгар үлэлээбит, өрөспүүбүлүкэ албах салайааччыларын кытары эн-мин дэһэн, норуоттук туһугар сулууспалаабыт киним буоларын быһыытынан, бу дьон үлэлэрэ-хамнастара сыаналанар, дьонноругар, норуоттарыгар тирдирлэр өйдөбүлү үскэтэһтээхпит дин сыалтан-соруктан бүгүн абыайах тылы Михаил Дмитриевич туһунан этиэхпин баһарабын. Кини төрөөбүт улуунугар, өрөспүүбүлүкэ даһаны бэриниллээхтик, үрдүк таһаарылаахтык үлэлээбит салайааччылартан биһирдэстэрэ буолар диэтэхпинэ, сыһаппын. Уон бизс сыл Бырабыыталыстыба чилиэтин быһыытынан, уһун кэмнэргэ хас даһаны созыкка норуот-дьокутаатын быһыытынан үлэлээн кэлбит уолута билигин даһаны туһанылла сылдьар. Мин кинини аан бастаан иитээччи быһыытынан билэбин — кини эдэр эрдэһинэ, педагогическай үлэһэ балай да кимээһиннээхтик кыттан, оһолору иитиһэ үлэлэһэн, үчүгэй оһуопаны, дьону кытары үлэлэһини, оһону иитиһи болпурорго хайдах дин өйдөбүллэри улаханник интэриһит иһи. Учутал, тирэһнэр, тэрийээччи быһыытынан, киниэхэ тэннээр салайааччы өрөспүүбүлүкэ абыайах. Дьэ, “салгынтан ылан”, Чурапчы курдук сиргэ Арассыыйага тыа сиригэр аан бастаһынан оһуос-оһоттох үрдүк үөрэх кыһатын тэрийбит физкултуура уонна уһуорт үнүстүүтүн тэрийбит, ону атаһар

туруорбут кининэн Михаил Дмитриевич Гуляев буолар. Онук иккис кинини өрөспүүбүлүкэ аһиги булбакпыт.

Аһы кини анаардас тэрийээччи эрэ быһыытынан буолбакка, уһуорду сайыннарыыга өрөспүүбүлүкэ сана таһымна таһаарыт салайааччы быһыытынан мин билэбин. Кини үлэтин-хамнаһын сыаналаан, оһоттооһуга Сэбизскэй былаас кэмнэригэр өрөспүүбүлүкэ улахан үчүгэй өйдөбүлү хаалларыт Николай Николаевич Тарскэй дин 50-60-с сылларга уһуорду сайыннарар салайыт улахан ааттаах биһир саһа ыһаһыгар тэннээр: “Бу Николай Тарскэйтан итэһинэ суох кини үлэһи сылдьар”, - дин миэхэ бэтэрээннэр кэлэн эппиттэригэр, испэр кизин тутта санаан, салайааччы быһыытынан ирдэбили кууһа туруоран биһиргэ үлэлээбиппит”, - дин өрөспүүбүлүкэ бастаһы Ил Дархана Егор Борисов үрдүк сыанабылы биһирдэ.

Кинилэри сэрэ онлай-эраһиминан быһа биһирини көрдүлэр, эбэрдэлэтиллэр: п.н.к. доцент Олег Алпаев, Омскэй куораттан п.н.д. профессор Владимир Михалев, Москвадан п.н.д., профессор Николай Чесноков, п.н.д. профессор Татьяна Петрова Михаил Гуляевы кытары биһиргэ үлэлээбит кэлиһэлэрэ, доһотторо кыттыыны ылылар, алгыстаах үтө тыллары анаатылар. Маны таһынан салгы улууспут улахан тэрилтэлэрин салайааччылары, нэһилиэгэ баһылыктара эбэрдэлэтиллэр.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

“100 хаартыска” быыстапка тэрилиннэ

Буйун, учуутал, уһуоруйаны үйэтитээччи Иван Михайлович Павлов төрөөбүтэ 100 сылыгар анаан, Дмитрий Коркина аатынан Чурапчытаагы олимпийскай эрэллэри бэлэмниир өрөспүүбүлүкэтээги интэринээт-оһуола дириэктэр Николай Гуляев аалай кыһыл лиэнтэни быһылар.

Бу быыстапкага Иван Михайлович оһолун араас кэрчик кэмнэ, сэрини кэмнитэн саһалаан онно суруйбут суруктара, оһуопаны кытары алтыһыт кэрэ кэмнэрин кэрэһилиир хаартыскалары үөрэнээччилэргэ анаан уонна ону аһан, улууска патриотическай иитиһэ оһо түбэһиннэрэн ыһаһа билиһиннэрэрдийи аһанна.

Иван Михайлович биһиги оһуопалыгыгар элбэһи үөрэппитэ, үгүстүк алтыһыта. Уруку кэми билиһинни кытары тэнни тутан үөрэтэрибитигэр кини үтө сүбэһит этэ. Онон күндүтүк саныыр оһуопалыт бары кэлэктиибин, улуус, өрөспүүбүлүкэ оһоттохторун бу бэлэ даһанан эбэрдэлибин. Барытыгар бары үтөнү, кэрэни баһарабын”, - дин интэринээт-оһуола дириэктэр Николай Николаевич Гуляев баһа санаатын тирдэр.

Санатан эттэххэ, бизс сыл анараа өттүгэр, “Айыгы” сыһылан кинигэр Иван Михайлович

95 саһын кини тыһынааһар, бүгүн улуунан үөрэ-көтэ бэлэһтээбиппит, онно кырдаһас саллаат. “100 сөөспэр тийиһэм дуо?” — дин бар дьонун ортотугар ыйытан турардаах. Хомойуох иһин, бары ыһыктыыр киниһит оһо 98 саһыгар олус хомолтоһоһотук тоһотто, ол эрэн кини 100 сылын көрсө, тоһотто 31 күнүттэн саһалаан, Улуу Кыайы күнүн көрсө, аһаан төттөрү аһылан, күн-бүгүн номнуо 95 күн буолла. Онон Иван Павлов улуунун өрөспүүбүлүкэтин иһингэр онорбут сүһкэн үлэһэ суолтатын сүтэрбэккэ, эһи чиннэн, биһиргэтиллэн, улууска күнтэн күн аайы бэлэһ түһани кэрэһилээн, сирдатыллан иһиһтэрэ.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

— ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ —

Айсен Николаев ааспыт нэдиэлэтээби үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Тохсунньу 25 күнүгэр суһал ыстаап мунһаар Айсен Николаев кэлинги кэмнэ өрөспүүбүлүкэбэ эпидемиологической быһыы-майгы арыый түспүбүтүн, ыарыы ахсаана аччаан эрэрин бэлиэтээтэ. Сүрүн болҕомто коронавирус утары быһыыны туруорууга ууруллар. Билинни туругунан Саха сиригэр 27 тыһ. такса доза вакцина кэлбит. Эбии 17 тыһ. такса доза кэлиэхтээх. Вакцинаны 6 929 киһи ылбыт, ол иһигэр 1 021 киһи быһыы иккис түһүмэбин ааспыт.

Бу кэмнэ быһыыны туруоруу 23 улууска уонна киин куоракка ытыллар, 286 пуунга 450 медик үлэлиир. Күн-дьыл туругунан сорох улууска вакцина тиэрдиллэ илик. Күннэ 3 тыһ. киһи ылаа былаанналар. ХИФУ устудьуоннара быһыыны икки түһүмэбинэн ылбыттарын кэнниттэн күнүскү үөрэхкэ көһүөхтэрин сөп. Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ бары үрдүк үөрэбин кыһаларыгар вакцинацияны тэрийиингэ былаан оноһулуохтаабын ыйда. Маны сэргэ олобу-дьаһабы хааччыйар уонна регион бырамыысыланнай тэрилтэлэрин үлэһиттэригэр вакцинация ытыллыахтааба этипиннэ.

РФ Дорубуйа харыстабылыгар министиэристибэтэ хас иккис нэдиэлэ ахсын 10-15 тыһ. дозаны ыттар былааннаах. «Госуслуги» портал нөнүө 8 тыһ. киһи вакцинацияга суруйгарбыт. Ил Дархан маассабай хампаанньа хаачыстыбалаахтык уонна түргэнник ытылларыттан өрөспүүбүлүкэбэ коронавирус ыарыстын тарбаныта тохтуура тутулуутаабын санаатта.

Тохсунньу 25 күнүгэр «СӨ Комдрагметалла» АО 2020 сыллаабы үлэтин барыллаан түмүгүн уонна 2021 сыллаабы былаанын көрдүлэр. Тэрилтэ ааспыт сылга пандемияттан ювелирнай оноһуктары баттарыга эрэ буолбакка, бас билэр баайы-дуолу куортамааннааһына эмиссэбэлээбит. Ол курдук, сыл иккис анаарыгар ювелирнай маҕаһыынар үлэлэрэ тохтогуллубут. Ночоот сорбютун аһыллыбыт сайт уонна хампаанньа Дьокуускайга, Благоевченскайга, Иркутскайга, Новосибирскайга баар маҕаһыынардын нөнүө курьер көмөтүнэн дистанционнай атылааһынтан толуйбуттар. Үп киириитэ 2019 сыл таһымынан буолбут. Нолуохка, хамнаска, атын төлөбүрдэргэ ис суох. Тэрилтэ өрөспүүбүлүкэбэ медицинскэй оборудованиены атылааһына көмөлөсүт.

2021 сылга тэрилтэ быыстапкалыыр, атыллыыр ырыынаһын Арасыйыага, Азияга кэнэстэр былааннаах. Ил Дархан Анал этиитин олоххо киллэрэр инниттэн норуот маастардарын оноһуктарын баттарыга бааза буоларга оорук турар. Бу анаардас түүлээби баттарыга эрэ буолбакка, саппи муоһун хостосхунна, переработкага, үрүн көмүс ювелирнай оноһуктары онорууга бииргэ үлэлэһи барыахтаах.

Ил Дархан «Комдрагметалл» акциялааһыны ааспыт тэрилтэ үлэтигэр туһалаах, салайыы дьэниэ буолбутун бэлиэтээтэ. Итиннэ хампаанньа быһыл балаһыанньатын тулсарарыгар эрэнэрин биллэрдэ.

Тохсунньу 26 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ салайааччыта Уус Маайа улууһугар үлэлээтэ. Айсен Николаев улууска тийээт, Петропавловскай сэлээннээтигэр «Аленушка» оҕо саадын аһыллыбытыгар кытынна. Оруобуна биир сыл анараа өтүгэр Ил Дархан бу тутуу хаамыстын кэлэн көрбүтэ. Кини пандемия кэмигэр туруоруллубут соругу толорбут тутааччыларга, бырайыагы олоххо киллэрбит ЛОРП тэрилтэбэ, генеральнай дириэктэр, Ил Түмэн дьокутаата Сергей Ларионовка махтанна. Уһуяан иитиллээччилэрин, кэлэктиби, төрөппүттэри эбэрдэлээтэ уонна оҕолорго дойдularын таптыыр, бэринилээх буола улааталларыгар баарда. Оҕо саадын таас дьээтэ икки мэндиэмэннээх, манна алта бөлөх үлэлиир. Таһырдыа оҕо былааһахката оноһулуубут, онон оҕо аймах сайдарыгар бары усулуобуйа тэриллибит.

Быһыл Уус Маайага балыһа комплексин тутууга саҕаланыа. Ил Дархан тутуу ытыллыахтаах сиригэр көрдө. Комплекса 40 куюкаалаах стационар, 104 киһи көрдөрүнэр поликлиниката киирсэллэр. Бу тутууга федеральнай уонна өрөспүүбүлүкэ бүүдүүтүтүнэн 750 мөл.солк. үп көрүллэр. Эбийизк 2023 сылга үлэбэ киллэриллээ. Маны таһынан 2024 сылга диэри Солнечнай бөһүөлгэр амбулатория тутуллуо.

Айсен Николаев улууска сырытыгар Уус Маайага элбэх оҕолоох Игорь уонна Полина Ворониннарга ыалдьыттаата. СӨ Тутууга министиэристибэтинэн 5 уонна онтон элбэх оҕолоох дьээтэ кэргэннэ көрүллэр биир кэмнээх социальной төлөбүр суотугар Ворониннар соторутаабыта сир учаастактаах кыбартыраны ылбыттар. Кинилэр бу иннинэ Госпогтар түөлбэлэригэр оҕорбуттар, билигин бөһүөлкэ киинигэр көспүттэр. Олорор усулуобуйалара тулсубутугар түөрт кыһтаах уонна уоллаах Ворониннар өрөспүүбүлүкэ салалтатыгар, Ил Дарханга махтаныйлар. Айсен Николаевка сана дьээтэрин көрдөрдүлэр, бэйэлэрин тустарынан кэпсэтиллэр. Оҕолор эбии үөрэхтээһин педагогтара тийибэт буоланнар, куруһуоктар аһыахтарын

эттиллэр. Онуоха Ил Дархан каадыр болпуруоһун быһаарыга соруудах бизнискэ буолла. Айсен Николаев оҕолорго үөрэхтэригэр ситиһини баарда уонна ноутбук бэлэхтээтэ.

Айсен Николаев Уус Маайа улууһун социальной-экономической сайдыытын уонна эпидемиологической быһыыны-майгыны билистэ. Ил Дархан улууска быһыы-майгы бигэтибитин, дьон-сэргэ олобун быһыырга уонна дьаһ тарбанытын бохсорго олохтоох суһал ыстаап уонна медиктэр тэрийбит үлэлэрин үрдүктүк сыаналаата. Пандемия саҕаланыаһыттан улууска ковид дьаһар барыта 232 киһи, ол иһигэр 28 оҕо ыалдьыбыта биллибит. Билиннитэ 200 доза вакцина кэлбит, поликлиникага быһыыны онорор пуун тэриллибит. Мобильнай пуун Элдикээннэ быһыыны онорор. Айсен Николаев Уус Маайа улууһугар дорубуйа харыстабылын үлэтэ сайдарыгар өрөспүүбүлүкэ салалтата ураты болҕомтотун ууруо дьээтэ бэлиэтээтэ.

Улуус социальной-экономической сайдыытын дьүүлэһингэ быһыырын баччаларга бэриллибит соруудах туолуутун көрдүлэр, ол иһигэр бырамыысыланнас, спорор дьээни, суолу тутуу болпуруостарын. Регион баһылыга улууска бырамыысыланнаһы сайыннарыыга, чуолаан илинни хайа рудатын түөлбэтин сайдыытын Стратегиятын онорууну бу сыл бастакы анаарыгар түмүктүүргэ соруудахтаата. Айсен Николаев суолу-иһи тулсарыга болҕомто уурда. Петропавловскай аэропордттан Уус Маайа автозаправкатыгар диэри суолу бетоннааһыны ыйда. Социальной эбийизкэртэн Күп бөһүөлгэр оҕуола, Элдикээннэ оҕуола-саад уонна улуус киинигэр 240 миэстэлээх оҕо саадын тутуу былаанна турар.

Тохсунньу 26 күнүгэр Айсен Николаев Уус Маайаттан кэлэн баран, Кальвица уулуссатыгар баар Дьокуускай 5-с №-дээх поликлиникатыгар «ГамКовидВак» («Спутник V») быһыы бастакы укуолун ылла. «Аан дойдуга коронавирустан көмүскүүр вакцина бастагынан биһиги дойдубутугар баар буолбута – улахан ситиһи. Кодьүүстээбэ уонна дьон дорубуйатыгар буортута суоҕа дакаастанна. Сана дьыл иннинэ быһыыны ылбыт дьонго номнуо «антигепла» үөскээбит, быһыыны ылан баран, ким да мөлтөөн ылбыт, ыалдьыбыт түбэлтэтэ тахсыбата», — дьээтэ киһи эттэ.

Тохсунньу 27 күнүгэр регион баһылыга «Траектория карьеры» үлэ онлайн-дьаарбанкатын аһыллыбытыгар кытынна уонна ыччакка туһаайан бэйэлэригэр сөптөөх, эппиэттээр үлэни булалларыгар баарда. Дьаарбанка эдэр дьонно сана кыахтары арыларын, ыччат үлэлээх буолуута судаарыстыба биир тутаах соруга буоларын туһунан эттэ. Бу соругу ситиһэргэ анал сокуон ытыллан олоххо киирэрин, ол онно оробуочай миэстэлэргэ квота көрүллэрин, орто, үрдүк үөрэби бүтэрээччилэри үлэбэ ылыыга биздэмэстибэлэр икки ардыларыгар үлэ барарын эттэ. 2016 сылтан ыччат биржата тэриллибитэ. «Олохтоох ыччаты – бырамыысыланнаска» бырайыак көмөтүнэн 2017 сылтан 25 тыһ. киһи үлээннэ хааччыллыбыт.

Ыччакка сыллата ытыллар үлэ дьаарбанката онлайн көрүнгүнэн аан бастаан буолла. Дьаарбанка кэмигэр эдэр дьон Саха сиригэр уонна Уһук Илин регионнарыгар ханнык вахансия баарын билистилэр. 600 тэрилтэ 3 тыһ. кэринэ үлэ миэстэтэ баарын көрдөрдүлэр.

Тохсунньу 27 күнүгэр Саха сиригэр баһылыга Айсен Николаев СӨ үөрэбин уонна наукатын үлэһиттэрин тохсунньутаабы субэ мунһаахтарыгар кытынна. Ил Дархан үөрэх үлэһиттэригэр пандемия кэмигэр дистанционнай үөрэби киллэрэн, туруоруллубут сорууктары толорбуттарыгар махтанна. Саха сиригэр 143 тыһ. үөрэнээччи уонна 35 тыһ. устудьуон дьээтэ оҕолорон үөрэниингэ көспүтэ. Маныаха тэийичи сытар уонна инфокоммуникация уустук сирдарыгар сүткэн үлэ ытылына.

Киһи үөрэхтээһин зйгэтэ өрөспүүбүлүкэбэ сыгыллара трансформациятын флагманнарыттан биридэстэрэ буолуохтаабын бэлиэтээтэ. Ил Дархан Үөрэх уонна наука министиэристибэтигэр биир кэлим үөрэтэр сыылпара кыабын тэрийэр соругу туруорда, ити үөрэхкэ ситиһини, онлайн-куурустары, интерактивнай контенты хонтуруоллуохтаах. Бу үлэбэ

бары кыттаахтар: бизнес, министиэристибэлэр уонна идэтибит холбоһуктар.

2021 сыллаабы Ил Дархан Анал этиитигэр Бырабыыталыстыбага оҕо эрдэттан уонна кэлимсэ сайдыытыгар биир экосистеманы торумнуурга кэлимсэ дьаһаллары ылынарга эппитэ. Манна хас биридди оҕо үөрэтэр инновационнай кыахтарынан туһаныахтаах. Холобур, Арктика норуоттар икки ардыларынаағы оҕуолатын оҕо сайдыытын киинин, Наука аччыгы академиятын, тутулла турар «Хотугу сулус» оҕону сынньатар уонна чэбдиһирдэр киинин.

Айсен Сергеевич РФ Төрүт сокуонугар көннөрүүлэр оҕолору эргиччи сайыннарыга, гражданин буолууга иитэн таһаарыга усулуобуйалары тэрийиини көрбүттэрин аһына. Владимир Путин көбүлээбит «Үөрэхтээһин туһунан» РФ Сокуонугар көннөрүүлэр күүһүгэр киирдилэр. Ол курдук, оҕолору уонна ыччаты патриот быһыытын иитэн таһаарыы үөрэхтээһин булгуччулаах чааһынан буолла.

Идэбэ бэлэмнээһиннэ тохтууругар Саха сиригэр баһылыга өрөспүүбүлүкэ экономикатын үүнүүтүгэр сыһыары үрдүк технологиялаах колледжтары тэрийиини көбүлээһини өйүүрүн биллэрдэ. Айсен Сергеевич РФ Госсэбэтигэр «Үөрэхтээһин» хамыһыһа «Орто идэтибит үөрэхтээһин» хайысханы салайыыны киһиэхэ сүктэрбиттэрин иһитиннэрдэ.

Субэ мунһааха Айсен Николаев педагогтарын өрөспүүбүлүкэбэ Чэбдиһири сылыгар көхтөөхтүк кытталларыгар ыһырда.

«2020 сылга хайдахтаах да уустуктары аахсыбакка, өрөспүүбүлүкэбэ 10 сана оҕуола, 9 уһуяан тутулан үлэбэ киирдэ», — дьээтэ Айсен Сергеевич. Салгыы Өкөмкө Наука Аччыгы академиятын интэринээттээх куортуһун үлэбэ кииллэрэр, өрөспүүбүлүкэбэ 16 оҕуоланы, 20 уһуяаны тутар былаан баарын эттэ.

Тохсунньу 28 күнүгэр Айсен Николаев «Саха» НКХ уонна «Якутия 24» ханаалларга биир ыйдаах үлэ түмүгүн сырдатыгар 2020 сыллаабы ситэриилээх быһаас отчуота онлайн-эрэсимиинэн буоларын иһитиннэрдэ. Эпидемиологической быһыы-майгы судуруга суоһунан уонна санитарнай идээбили бары тутуоһуохтаахлытынан Бырабыыталыстыба отчуота саха тэлэбиидэньэтинэн ытыллыа.

Бастакы эфир олунньу 6 күнүгэр «Саха» НКХ уонна «Якутия 24» ханаалларыгар буолуо. Итиннэ олунньу 27 күнүгэр түмүктэниэ. Быһа биэрий кэмигэр төлөпүүнүнэн, батсаабынан, OneClick Yakutia нөнүө ыйытылары биэрэчхтэрин сөп. Маннык ньыманан үлэлээһин элбэх болпуруос киирээригэр көмөлөөх буолуо. Маныаха министиэристибэлэргэ бэйэлэрин бөлөхтөрүнэн, улуустарынан интэринээтинэн быһа сибээһи олохтуулларыгар соруудах бэриллибит. Быһыл отчуот пандемияттан харгыстаммака хайаан да ытыллар, боротуокаллар хас биридди улууһунан, нэһилиэгинэн толоруллан инники үлэбэ туһаныллыахтарын туһунан Ил Дархан чопчулаан эттэ.

Тохсунньу 29 күнүгэр Айсен Николаев Москвага «Мегафон» хампаанньа салалтатын кытта көрүстэ. Генеральнай дириэктэр Георгий Вермишяны кытары өрөспүүбүлүкэ арктической оройуоннарыгар телекоммуникацияны сайыннарыы болпуруоһун кэпсэтиллэр. «Мегафон» хампаанньа Arctic Connect дьээтэ инфраструктурнай бырайыагы олоххо киллэрэн эрэр. Туһааннаах бырайыак үлэлээтэбинэ, Европа-Азия сүрүн лиинийэттэн атын ситимнэр тардылланнар. Арктика уонна Уһук Илин олохтоокторо аныгы сибээһинэн хааччыллар кыахтаныахтара. Манна ачаан Саха сирэ «Мегафон» кытта бииргэ үлэлээһинигэр Арктика регионнарыттан бастагынан сөбүлэһиини түһэристэ. Сөбүлээһингэ Айсен Николаев уонна Георгий Вермишян илии баттаатылар. Бүгүһүн туругунан, 67 тыһ. кэринэ киһи олорор хоту улуустара оптоволоконнаа холбоно иликтэр. Спутник сибээһэ сыаната үрдүк буолан, күүскэ сайдыбат. «Мегафон» билигин Хотугу муустаах акыйаанна үлэбэ киллэрэн эрэр бырайыага ханна да суох ураты суопталаах. Хотугу муора суолунан аан бастакытын оптика сибээһэ Тиксийгэ диэри баар буолуоҕа. Онон биһиги бу бырайыакка арктической бөһүөлэктэргэ түргэн сибээһи аҕаларга интэриэспит улахан», — дьээтэ Ил Дархан.

Арктика зонатыгар оптоволоконно маннык уһун ситимэ мууһаар тулалыыр уустук усулуобуйатыгар киһи аймах устуоруйатыгар аан бастаан ууруллуо.

Москвага оробуочай сырыытын кэмигэр Айсен Николаев РФ вице-премьерэ — РФ Бэрэсидьээтинин Уһук Илинни федеральнай уокурукка боломусуһулаах бэрэстэбиитэлэ Юрий Трутнев ыппыт мунһаар кытынна. Мунһааха дойду вице-премьердэрэ, министирдэрэ, регион баһылыктара кыттыны ыппылар. 2020 сылга Уһук Илин уонна РФ Арктической зонатын социальной-экономической сайдыытын түмүктэрин таһаардылар уонна 2021 сыллаабы инники сорууктар тустарынан кэпсэтиллэр.

Афанасий НОЕВ.

АГЕНСТВО СҮБЭТЭ

Тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар аһаммыт ыйга биридэ тахсар сыһыарыы

2021 сыл олунньу ыйтан «Сага олох» хаһыакка Чурапчы улууһун дьаһалтата тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар туһуламмыт анал сыһыарыы таһаарар. Бу сыһыарыыга Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатын сага сокуонугар олобуран көмө сүбэлэр бэриллэхтэрэ, агенство үлэтэ сырдатыллыаҕа.

УЛУУСКА ТЫА ХАҢААЙЫСТЫБАТЫН САЙЫННАРЫЫГА ТУҢАЛААХ БУОЛУОҕА

2021 сылга тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга аһаммыт сокуоннар тахсан, үлэ-хамнас ону олоххо киллэрингэ туһуланан ытыллар. Сокуоннар тахсаллара эрдэттэн биллэн, бырайыага дьон-сэргэ билиитигэр таһаарыллыбыта. Онон улуус салалтата, бу салааҕа үлэлиир бары салаааччылар, исписэлиистэр нэһиликтэринэн сылдьан көрсүһүүлэр тэрийэн сокуон барылын быһааран биэрбиттэрэ. Тэрээһиннээх, бааһынай хаһаайыстыбалар үүттэрин үрдүк сыанаҕа туттараллара биллибитэ. Аҕыйах сүөһүлээхтэргэ кыттыһан, ИП тэринэн үлэлииллэригэр, «Чурапчы» ТХПК-тын кытары дуогабар түһэрсэн арыы онгортон ылаалларыгар, о. д. а. суоллары ыйбыттар. Муһунахтар, сэмнээрдэр буолуталаабыттар. Сүөһү иитиниттэн дохуоттанааччыларга сүөһү

тоботугар эбэтэр үүт туттаран харчы киллэриниллэригэр быһаарынар кэмнэригэр хайа суолунан барыы киилэргэ барыстаах буоларыгар сүбэлээбиттэрэ.

Улууспут нэһилиэнньэтэ сүннүүнэн тыа хаһаайыстыбатын үлэлэринэн дьарыктанарынан дохуот бу салааттан ытыллар. Төһөнөн элбэх сүөһү, сылгы баар даҕаны элбэх үп-харчы тиксэр. Бу улуус экономикатыгар, сайдыытыгар улахан оруоллаах. Дохуот киирбэт, үлэлээбиттэрин, ороскуоттарын аахсан туран, эбии барыс ылбат буоллаҕарына, сүөһү, сылгы ахсаанын аччатыахтарын сөп. Ыччаты тыа хаһаайыстыбатын үлэлэринэн дьарыктанарыгар, олохсуйарыгар бу эмиэ оруоллаах.

Улууспутугар бүддьүөттэн тыа хаһаайыстыбатын үбүлээһин эбиллэр. Былырын 300 мөл. солк. буоллаҕына, быйыл 460 мөл. солк. кэллэ. Бу үбү тус сыалтан,

табатык туһанахтаахпыт.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана Айсен Николаев быйылгы туһаайыларыгар сага тахсыбыт сокуоннары таба туһанан, дьон дохуоттаах буолалларыгар үлэлииргэ ыгырда. Маныаха муниципальнай тэриллэлэр нэһилиэнньэ үүтү туттарытыгар олохтоох усулуобуйаны тэрийэллэригэр, сөптөөх сыананы олохтуулларыгар соруудахтаата.

Мин тыа хаһаайыстыбатыгар салайар үлэбээлбэх сыл үлэлэтим. Бу салаа сайдыытын, улууска билигин балаһыанньатын толору билэбин. Үүтү тутууга, сыананы олохтоотуунга холобур быһыытынан Үөһээ Бүлүү Өрөһү нэһилиэгин ытыахха сөп.

Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга, үлэни тэрийиңэ олох ирдэбиллэр сөп түбэһиннэрэн, урукку сокуоннар уларыаллар, сага сокуоннар ытылаллар. Балары

биһиги улууспут бу салааҕа үлэлээчилэрэ билиэх, туһанах тустаахтар. Олохпутугар цифровизация күүскэ киирэр. Отчуоттар, былааннар, араас докумуоннар урукку курдук кумааҕыга суругунап буолбакка, компүүтэр нөпүө оһоһуллаллар. Ити ирдэбилгэ олобуран, быйыл күһүҥнүттэн тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга туһуламмыт агенство тэрийбиһит. Түөрт сүрүн хайысхана үлэлиир — финансовай-экономическай, бухгалтерскай учуот уонна аудит, юридическай-правовой, информационнай-технологическай. Агенство иһинэн ИТ киһи тэриллэн үлэтин саҕалаата. Бу агенство, ИТ киһи үлэтин сэргээччи, туһанааччы элбиэр. Түмүккэр улуус дьонун-сэргэтин «Сага олоххо» таһаарылар бу сага сыһыарыыны ааҕалларыгар, туһаналларыгар ытырабын.

Андрей ПОГОВИЦЫН,
Чурапчы улууһун
баһылыга.

Дохуоту үрдэтиигэ этиилэрдээхпин

Мин сага тэриллэбит Чурапчы улууһун тыа хаһаайыстыбатын сайдыытын агенствотын финансовай, экономикай хайысхатын сүрүн туһаайытын билиһиннэрэ

таарыйа, улууспутугар билигин тыһаан турар бопһуруостарга тохтоон ааһыым.

Бу кэлинни ыйдарга, элбэх нэһиликтэргэ сырыттыбыт, ону таһынан үгүс киһи агенствоҕа кэлэн сүбэлэтэр. Онон киилэри, улаханлык долгутар бопһуруоһунан чааһынай дьон үүттэрин туттарыы буолар. Быйыл ынах тоботугар 35 тыһыынча солкуобай ылбыт дьон үүттэрин ханна гыналарын, туттарар буоллаҕарына, сыаната төһө буоларын ыйытталар. Бу бопһуруоска биһиги агенствоҕа ааһан-суоттаан, төһө үп-харчы барарын, сыаната төһө буолуохтааҕын толкуйдаан баран, улууспут дьонугар манньк схеманы толкуйдаан, ынах тоботугар ити этиллибит көмөнү ылбыт чааһынай дьон дохуоттарын улаатыннаран сыаллаах манньк этии киллэрэбит.

1. Хас бириднн үүт туттарааччы «Чурапчы» кэпэрэтин пайшиктааҕа буолар, онон ыабыт үүтүн арыы онгорторго дуогабардаһан туттарар усулуобуйата тэриллэхтээх. Бу дуогабары онгорууну агенство сокуонна сөп түбэһэр гына эһиэхэ онгортон биэрэргэ бэлэм.

2. Күн бүгүн «Чурапчы» кэпэрэтин муһунаҕар чааһынай дьон үүт туттаран арыы онгортороллоругар балаһыанньа онорбут.

Чааһынай дьон туттарбыт үүттэриттэн оһоһуллубут арыы 50% бэйэтигэр илдьэ хаалар гына балаһыанньаны ылыммыттар. Холобур, эн ынахтаргы ыан, үүккүн туттаран, 2 киһлэ арыыны онгортордоххуна, 1 эрэ киһлэ арыы бэйэбэр бэриллэр, 1 киһлэтэ кэпэрэтин гизнэ буолар. Бу балаһыанньа, биһиги санаабытыгар, арыы онгорторооччуга олус нөһөһүт, батталлаах буолбут. Манна өссө «Меркурий» төлөбүрүн эбэн кэбистэххэ, чааһынай үүт туттарааччы нөһөһө өссө улаатар.

Биһиги этиилэрибит манньктар:

1. «Чурапчы» кэпэрэтин бырабылыанньата, тыа дьонун, сүөһү корон олорор дьону, баччаанга диэри үүт туттаран, биһигэ үлэлээн кэлбит пайшиктаахтарын өйөөн, балаһыанньаны санаттан көрөн, үүт туттарааччыларга оһоһуллубут арыы 70% биэрэргэ уонна «Чурапчы» кэпэрэтинкэ 30% хаалларарга быһаарыы ытынара олус сөп буолуо.

Чааһынай киһи икки киһлэ арыы онгортордоххуна, 1,4 киһлэ арыытын бэйэтигэр ылар, 0,6 киһлэ арыытын кэпэрэтинкэ өһө суотугар хаалларар. Харчыга таһаардахха, 1 киһлэ арыы 550 солкуобай эбит буоллаҕына, 1,4 киһлэ арыыта 770 солкуобай буолар.

2 киһлэ арыы 48 киһлэ үүттэн тахсар. Отчуотугар, 770 солкуобайыларугар туттарбыт 48 киһлэ үүтэ биһир киһлэтэ 16,04 солкуобай буолар. Ону бу киһи арыынан ылар. Ол аата улууска чааһынай дьон 1000 туонна үүтү туттардаҕарына, барыта 41,6 туонна арыы тахсар, ону 550 солкуобай арыы сыанатыгар төгүлээтэххинэ, 22 мөлүһүн 916 тыһыынча солкуобайдаах арыы оһоһуллар.

Ол эбэтэр, 70% - 16 мөлүһүн солкуобайы туттарбыт дьон ыларын ситиһэбит. Онон 30% - 6 мөлүһүн 875 тыһыынча солкуобайдаах

сууманы «Чурапчы» кэпэрэтин ылар.

2. Хас нэһилиэк ахсын арыыга туттарар дьон үүт хомуйааччы «Сборник молока» туттуохтарын наада. Отчуотугар «Меркурий» өһөтүн бу киһи соһотоһун төлүүр. Эһиги туттарбыт ыйдаргытынан эрэ төлүүтү. Давальческай өһө уонна үүт хомуйааччы дуогабардарын биһиги онгортон биэрэһипит.

3. Төһөнөн ылар чааһынай дьон, арыыларын 70% ылаахтарына, дохуоттара манньк буолар: 1 ынахха 35 тыһыынча солкуобай ылар. Ол ынаһын ыан 1 туонна үүт туттардаҕына, 16 тыһыынча солкуобай арыынан ылар. Ол аата 1 ынаһын сыллааҕы дохуота 51 тыһыынча солкуобай буолар. 1 киһлэ туттарбыт үүтэ, тобо харчытын эбэн туран, 51 солкуобайга тахсар.

4. Хас бириднн нэһилиэк баһылыктара Ил Дархан туһаайытын олоххо киллэрэр иһинтэн дьонго быһаарыы үлэни ытыахтарын наада, ордук чааһынайдар ааттарыттан бырабылыанньа куоластыр бырабылыанньа чилиэннэрин дьон санаатын учуоттаан куоластыллары ойдөөххэ наада.

Түмүккэ: Бу сага сокуон олоххо кииринигэр сүөһү корооччу сылга ылар дохуота үрдүүр эрэ буоллаҕына, сүөһүтү иитэр иһтирэхэ улаатыа. Онон чааһынай дьон сүөһүтүн эстэһинэ, аччаттаһына, улуус экономика айтырыы уонна «Чурапчы» кэпэрэтин онгортон таһаарыта аччыыр суолга киирэн сөп диэн сүбэлээн этэбит. Биһиги тыабыт сири дьон дохуоттаах буолалларыгар, сүөһүбүт ахсаана аҕыйаабатыгар, бу уустук быһык кэмгэ, биһигэ сүбэлэһэн үлэлиирбит наада.

Василий ХОМПОДОВ,
Агенство дириэктэрэ.

БИЛИСТИЛЭР, ХАЙБААТЫЛАР

Тохсунньу 28 күнүгэр биһиги улууспутугар Саха Өрөспүүбүлүкэтин кылаабынай федеральнай иниспиктэргэ Евгений Корнеев ыалдьыттаабыта. Кини Кытаанах нэһилиэгэр, улуус киинигэр киин балыыһага сырытта. Агентствога сылдьан дьаһалта үлэһиттэрин кытары көрүстэ. Агентство салайааччыта Василий Хомподоев салайар тэрилтэтин үлэтин көпөстө, сыалын-соругун билиһиннэрдэ. Евгений Владимирович тэрилтэ үлэтин хайбаата, инникитин ситийинлэри баҕарда.

Олунньу 2 күнүгэр биһиги улууспутугар ыалдьытты кэлэ сылдьар биһир дойдутаахпыт, Российскай Федерация Сэбиэтин чилиэнэ Егор Борисов агентство үлэтин билэстэ. Егор Афанасьевичка, улуус тыа хаһаайыстыбатын иниспиктэригэр агентство салайааччыта Василий Хомподоев бу тэрилтэ үлэтин билиһиннэрдэ, элбэх ыйытыларга эппиэттэстэ.

Сылдьыбыт дьон агентство үлэтэ көскүлээгин бэлэтээтилэр, эбии сайдан тыа хаһаайыстыбатын өйөөһүнгү биллэр-көстөр кылааттарын киллэрэллэригэр баҕардылар.

Быйыл күһүнүттэн үлэтин саҕалаабыт тыа хаһаайыстыбатын сайыннарымыга туһуламмыт Агентство, бары билэрбит курдук, СО Ил Дархана Айсен Николаев сана Уурааҕар олобуран, ол эбэтэр 2021 сылтан тыа хаһаайыстыбатыгар киһирэр уларыыларга чуолаан, ыанньык сүөһүлээх, үүт туттарар дьонго хайысхаламмыт реформага сөп түбэһэр тына, үлэ ыгытылларын инниттэн, үлэһит усулуобуйаны тупсарар сыалтан тэриллэбитэ.

Күн бүгүн, агентство килийиннэригэр аһын аһан, консалтинговай үлэни-хамнаһы былааннаахтык тэрийэ олоһор. Кылгастык үлэтигэр билиһиннэрдэххэ, агентство чааһынай сүөһүлээх хаһаайыстыбаларга, бааһынайдарга, ИП-ларга, кэспэрэтиннэргэ араас хайысхалаах консультациялары, юридическай көмөлөрү, суот-учуот докумуоннарын толорууга өнөлөрү тэрийэр. Электроннай, цифровой технология

АГЕНТСТВО ҮЛЭТИГЭР ДЬОН МАХТАНАР

саҕа ньымаларын туһанан, бааһынайдар, чааһынайдар үлэлэригэр чэпчэтиллэри киллэрэн, кэлин-барыы ороскуотун аччатаан, миэстэбэ быһаарсарга усулуобуйаны аныгы кэм ньыматынан тэрийэр. Агентство барыта 4 хайысханан сүрүннэһэр.

Бу ахсынньы ый 15 күнүттэн аһыллан, дьону приемуур үлэни саҕалаатыбыт. Манна чааһынай урбааньыттар, тэрээһиннээх хаһаайыстыбалар үлэ-харчыда, нолуок да боппууостарыгар, аҕаардас сүбэ эрэ буолбакка, дьыала-куолу өттүгэр практической көмөнү ыаллар.

Үлэбит сүрүн хайысхалара:

1. Финансово-экономической дьон. Манна бааһынай да, чааһынай да хаһаайыстыбалар бизнес былааны онгостоллоругар уонна дьыа көргөн фермата, "Агрозартап", "Финиоздоровление" курдук бырагыраамаларга кытталларыгар идэтибит финансово уонна юридическай иниспиктэстөр көмөлөрүн тэрийэбит. Кирээдинит ылан баҕалаах дьонго көмө, саҕа урбааньыт(ИП) быһытынан тэриниэн баҕалаах дьонго солтоох нолуогабай систиэмэни таларга, хайдах регистрацияны аһарга, туох отчуот оҥорулуохтаабын, ханна туттаралларын быһаары үлэтэ ытыллар. Кэлин финансовай, правовой, экономической толору өҥөнү ылан баҕалаах дьонго, туох баар отчуоттарын, нолуок төлөөһүнүн, страховоу устууостарын, контрагенттары кытта аахсыы онтон да атын кыһалҕаны быһаарарга көмө оҥорулуон сөп. Лизинг өҥөтүнэн туһанахтарын баҕалаах дьонго докумуон өттүгэр эмиэ толору көмө оҥоруллар.

2. Бухгалтерскай өйөбүл, ол эбэтэр кэспэрэтиннэргэ, бааһынай хаһаайыстыбаларга, чааһынайдарга отчуот үлэтигэр, аадыыга-суоттааһынга о.д.а. көмө. Манна сыаната олус чэпчэки дьон бэлэтээн этэр тобоостоох.

3. Юридическай көмө сокуоннар кирииллэригэр, нолуокка, бааннары, лизинниир тэрилтэлэри кытта табаттык үлэлэһингэ сүбэ биэрэр, дуогабар оҥоруутугар, досудебнай уонна судебно-гражданскай правовой мөккүөрдөргө практической көмө оҥоруон сөп.

4. IT-технология эйгэтигэр тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэр үлэһит дьону сыһыаран үөрэтин, персональнай компүүтэр, интэриниет өҥөтүнэн хааччыы. Ол эбэтэр, кэнэтэн быһаардахха,

«Накопи чек» дьон саҕа мобилнай сыһыарыны оҥордубут, онно эһити, агентство килийиннэһэр, сыл устата ылбыт уматыккыт (ГСМ), атыыласпыт инвентарыт, оккут-маскыт тизийитэ, онтон да атын ороскуоккут чизктэрин мобилнай толупуөнтэ хаартыскага түһэрэн ыгыттаахтына, ороскуоккут чизктэргэ (первичнай бухгалтерскай докумуоннар) түмүлүн, хас биридин киһи бэйэтин аатыгар баар базага киһирэн иһэлэр. Отчуоттуур кэмгэ бу бааза сүрүн олук буолан, практика өттүнэн көмөтө олус улахан буолуоҕа.

Бу аҕыйах ый устата үлэлээн кэлбит көмүһүгэр 78 грант ылбыт хаһаайыстыбалар отчуоттара оҥоруллан, тыа хаһаайыстыбатын министриэтибэтигэр туттарылына. Бу отчуоту финансово үөрэхтээх иниспиктэстөр онорон биэринтэ хаһаайыстыбалар бухгалтерскай, финансово отчуоттарын таһымын биллэрдик үрдэтэр, кэлин эбии бырагыраамаларга кытталларыгар олук буолар. Маны таһынан агентство 120 – тэн тахса киһиэхэ консультация, сүбэ оҥордо. Дьон хаһаайыстыбаларын көдүүстээхтик тэринэр боппуууостан саҕалаан, нолуок систиэмэтигэр күүскэ сүбэлэттэлэр. Манньык ымпыктаан – чымпыктаан, компүүтэргэ суоттаан, графиты, таблицаны харахха көрдөрөн сүбэлээһини урукку өттүгэр дьон ситэ ылбат этэ. Бу үлэ биһир үтүө түмүгэ буолар -- 30-тан тахса киһи урбааньыт (ИП) быһытынан регистрацияларын практиккай көмө ылла. Правовой өттүнэн үлэбэ ээр буоллахха, бу тэрилтэ баран, агентство биһир бааһынай хаһаайыстыбаны (КФХ) сууттаныыттан көмүскээн ылла. Юридическай өҥөнү оҥоруу тыабыт сириг үлэһит дьонго көмүскэллээх буолууларын туһайылар, ону таһынан араас дуогабардарга бэйэлэрин эбээһинэстэрин толору өйдөөн, бириэмэтигэр үлэни толоруу, отчуоттааһын ытыллар ситийиллэр. Онон кылгас кэмгэ да буоллар, инникитэ тыа дьонугар улахан туһалаах үлэ аһылаата уурулуна.

Бу агентство, тыа сириг сүөһү, сыгы, атын да дьыа кыһын интэр дьонго быһаччы көмөнү оҥорор улуус тэрилтэтэ буолар. Бу бырайыак күнүгэ уларыта, киһирэ туһаар сокуоннарга, тыа дьонго сөп түбэһэн үүнэн-сайдан иһэллэригэр улахан көмөлөөх буолуоҕа дьон эрэллээхпит.

Петр ТАТАРИНОВ,
агентство финансово салайааччыта.

КОМӨЛӨРҮН ИҢИН МАХТАНАБЫТ

Александр Мохначевский, «Мындаҕаайы» ТХПК салайааччыта.

Агентство кытары бастайааннай сибээһи туһабын. Элбэх сүбэни биэрэллэр, практической көмөнү онсоруллар. Ордук юридическай-правовой, финансово хайысхага туһанабын. Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарымыга киһирбит саҕа сокуону олоххо киллэрингэ үлэһитигэр киһилэртэн ыйытарбыт элбэх.

«Алмэзэргизибан» нөҥүө кирээдинит ыларбытыгар элбэх докумуон ирдэнэрэ. Ону толорорбу туһаар, ситийэрбитигэр агентство үлэһиттэргэ тирэх буолулар. Билигин «Мындаҕаайы» ТХПК сайдымын 5 сыллаах бырагырааматын оноро сылдьабыт. Маныаха киһилэри кытары сүбэлэһэн үлэһитибит.

Инникитин да бу сибээһини туһуохпун. Хаһаайыстыбабыт үлэтигэр-хамнаһыгар көмө буолалларыгар махтанабыт.

Михаил Попов, крестьянскай-фермерскай хаһаайыстыба салайааччыта.

Мин 2020 сыл отыйын 24 күнүгэр фермерскай хаһаайыстыба тэрииммитим. «Агрозартап» бырагыраама нөҥүө 2 мелүүөннээх тран ылбытым. Саҕа хотон туттарбар, сүөһү булунарбар бу үбүм тирэх буолбута.

Хаһаайыстыбаны регистрацияларбар, араас отчуоттары оҥорорбор улаханньык ыарыҕатан, тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлэччилэргэ ити хайысхага көмөлөһөр агентство баарын истэн сүбэлэтэ киһирбитим. Бу тэрилтэ үлэһиттэргэ барытын быһааран, докумуоннары оҥорорбор көмөлөстүлэр. Саҕа сокуонга олобуран, хайдах үлэһиттээхпин ыйан-кэрдэн биэрдилэр. Хаһаайыстыбабар үлэлэтэргэ эбии үлэһит булунам. Кинини кытары сокуонга эппиэттиир анал формалар дуогабар түһэришим.

Көмөлөрүн, сүбэлэрин иһин агентство үлэһиттэригэр махтанабын.

Афанасий Матвеев, урбааньыт

Саҕа сокуон олоххо киһирэтин, быйыл сыл саҕаланыытынан чааһынай урбааньыт буоларга быһаарыммытым. Маныаха улуус киһинигэр тыа хаһаайыстыбатын сайыннарымыга көмөлөһөр сыаллаах агентство үлэһитин истэн, сүбэлэтэ киһирбитим. Хайы хайысханан барарым миэхэ барыстаах буолуоҕун, онуоха туох нолуоктары төлүүхтөөбүм, итиннэ тустаах докумуоннары хомуйуохтаабым туһунан сийиһин быһааран биэрдилэр.

Докумуоннары булунам, тохсунньу 4 күнүгэр киһирэн регистрацияланым. «Саҕалааччы фермер» бырагырааманан үлэһиттээхпин. Сыгы интэриниет дьарыктаныбын. Икки атыр үөрдээхпин, 2 атырдаахпын, 20 биэлээхпин, 3 тыйдаахпын.

Саҕа саҕалааһымнар сүбэ, өйөбүл-тирэх буолбуттарыгар махтанабын.

ТИЭРГЭН

Дьиз кэргэнгэ аналлаах сыһыарыы

Иван ИГНАТЬЕВ:

«Доруобуйабын эдэр эрдэххиттэн сабалаан көрүн»

Ааспыт сыл түмүгэр улуус баһылыга Андрей Ноговицын 2021 сыл улууска Чэбдигирдии сылынан биллэрбитэ. Онон сана сыл бастаахы «Тиэргэн» сыһыарыы нүөмэригэр Кытаанах нэһилиэгин олохтоохторо, успурду, чөл олобу өрө тутар Иван, Наталья Игнатьевтар ыалдьыттыыллар.

— Үтүө күнүнэн, Иван Петрович! Дьиз кэргэниг туһунан уонна туох идэлээххитин, баһаалыста, кэспии түс эрэ.

— 1984 сыллаахха кэргэмминэн Наталья Николаевнаһын үөрэхпитин бүтэрэн, сүрэхпитин холбоон, ыал буолбуппут. Мин Таатта, Туора Күөл оскуолатыгар физкултуура учууталынан ананан үлэбин сабалаабытым. Кэргэним Ньурбаттан төрүттээх. Кини алын кылаас учуутала, СӨ үөрэтириитин туйгуна, РФ уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ буолар.

Туора Күөлгэ үс сыл үлэлээн баран, дойдубар Кытаанахха, оччолорго дириэктэр В.Н. Коркин ытыран, манна көһөн кэлэн, бизнсийбэ тахсыахпыттар диэри үлэлээн кэллэбит. 3 оҕолоохпут. Улахан кыыспыт Света Аммаҕа олорор, «Хатынчаана» дьыссаакка баспытаатынан үлэлиир, ыал, 3 оҕолоох. Уолбут Максим куоракка олорор, 2 оҕолоох, архитектор идэлээх. Оттон кыра кыыспыт Кыдаана худуоһунньук, куоракка үлэлиир.

1995 сылтан оскуола дириэктэринэн, онтон 1999 сылтан нэһилиэк баһылыгынан 2015 сылга диэри үлэлээн, бизнсийбэ тахсыбытым. Билигин кэтэх хаһаайыстыба тэринэн, сылгы ииттэн үлэлиир оҕоробун. Идэбинэн физкултуура учуутала буолабын. Кэлин кэтэхтэн салайар үөрэххэ үөрэммитим.

— Иллэнг кэмнитин хайдах атаарабытый?

— Иллэнг кэммитигэр сайын сир астыыбыт, обуруот үүнэрэбит. Оҕолорбут бары кэллэхтэринэ айылҕа саҥа сүлдьарбытын сөбүлүүбүт. Ааспыт сайын Амма өрүскэ, хайаҕа күүлэйдээбиллэ. Маны тэнэ куоракка пааркаҕа сүлдьарбытын сөбүлүүбүт. Оҕолорум кыра сүлдьан хайыһардылларын сөбүлүүллэрэ. Билигин да саас сылыйдабына бары тахсан хайыһардааччыбыт. Кыдаана хайыһарга өрөспүүбүлүкэбэ миэстэлэнэр этэ. Билигин хайаттан түһэргэ дьарыктанар, ыспартакыйада призера буолар.

— Быйыл өрөспүүбүлүкэбэ Доруобуйа, улууска Чэбдигирдии

сылларынан биллэриллэбитэ. Бу туһунан эһиги өйдөбүлүгү?

— Быйыл улууска Чэбдигирдии сыла биллэриллэбитэ олус үчүгэй. Биһиги дьиз кэргэн успурду, чөл олобу өрө тутар буолан, хаһан да бырааһынньыктарбытыгар арыгыны остуолга туруорбалпыт, табаҕы тардары олох утарабыт. Чэбдигирдиигэ саамай туһалаабынан хамсаны буолар, успурдуунан эрэ дьарыктаны буолбатах. Хаамыы, уунан суунуу, айылҕаҕа чугас буолуу, куһаҥан дьаллыкка сыстыбаакка, бэйэ доруобуйатыгар кыһаллы...

Баһылыктыыр кэммэр чөл олох бырагырааматын оностон нэһилиэгим дьонно чөл туруктаах буолалларын туһугар үлэһиттэбыта. «Хамсаны, физкултуураны, успурду сайыннаран — чөл олобу тутуһуу» — диэн этэ. Ол чэрчитинэн ыспартыбынай саала, хайыһар манеһа, балыһа, ыраас иһэр уу, сана быһыттары тутан күөллэри үөскэтэн уу боппуруоһугар үлэлэр ыһыттылыбыттар. Нэһиликтэр икки ардыларыгар ыһыттылар комплекснай ыспартакыйада түмүгүнэн сыл айыы, 1-ы, 2-с, 3-с миэстэттэн сүүрбэччэ сыл устата түспэтэхпит. Маны сэргэ ыаллыы оҕолор нэһиликтэрбитин хытары араас успурт көрүнэр табаарыстыы

көрсүһүлэри үгэс быһыытынан ыһтар этибит. Түөлбэнэн, көлүөнэнэн күрэхтэһиһэр тиһигин быспакка ыһтылаллар. Бэрээдэги кэһии да, арыгыһии да аҥаабыта. Киһи оҕосор саамай кылаабынайа — доруобуйата буоллаҕа дии. Бу Чэбдигирдии сылынан дьиз кэргэнтэн сабалаан, дьыссааттан, оскуолаттан хас биридди оҕо (улахан да дьон) доруобай буолалларын туһугар үлэ күүскэ тэриллээн наада. Оҕо кыра эрдэһиттэн бэйэтин этин-сиинин, доруобуйатын туругун билэ, хонтуруоллуу үөрэниэхтээх. Онуоха биһиги үөрэтэрибит буоллар.

Хамсаны, сэрээккэ, успурт уонна физкултуура араас көрүнэ чабдик буоларга олус туһалаахтар. Билигин суотабай, көмпүүтэр үйэтэ кэлэн хамсаммат буолуу олус улаатта, чуолаан кыра, оскуола оҕолоро наһаа ылардылар. Оттон сылтаан быһыылар-таһаалар, харахтара буорту буолар. Маны тэнэ уойуу куттала улаатта. Мантан хайдах быһанарбыт туһунан боппуруос баар буолла. Үөһэ эппитим курдук, дьиз кэргэн оҕолорун туһугар кыһаллалара наада. Дьыссаакка, оскуолаҕа хас биридди оҕо физкултуурунай «Дневник» тэрийэн, күн айыы сэрээккэлэрин, туох эриччиллэри оҕолорун, хас

хайа эрэ өттүнэн быраас оруолун тоҕоруохтаах. Үөрэтэр оҕолоро 100%-н кыанар, доруобуйаларын туруктара тулсар буоллабына, бу үчүгэй физрук. Ону үөрэх салалтатын өттүгүн комплекснай күрэхтэһии тэрийэн, учуутал ыспарсымыан, кыанар эрэ оҕолорун өрө тутарга күһэллэр. Улахан дьон билигин син доруобуйаларын туһугар кыһаллар буолан эрэллэр. Ол курдук үксэ сааһырбыт дьон хаалыктаах хаамыынан, уунан суунуунан дьарыктанар. Оттон эдэр өттө оччо дьарыктаммат дьон көрөбүн. Сааһырбыт дьон сорохторо доруобуйалара мөлтөөн, ыксаан дьарыктанарга күһэллэллэр. Ол гынан баран, «Доруобуйабын эдэр эрдэххинэ көрүн» диэн сөптөөх этии баар. Онон ыччаттарга доруобай эрдэххиттэн, доруобуйабытын көрүнүн диэн сүбэлиһин. Киһи барыта кэлин сааһырар, эт-сиин эргэрэр, мөлтүүр. Ол инниттэн чөл, эрчимнээх сүлдьарбыт туһугар эдэр эрдэхтэн кыһаллыахтаахпыт. Оччоҕо ыарыыга ыларбаакка, уһун үйэлэнэн, оҕолорбутун, сиэнэрбитин кытта тэнгэ хаамсыа этибит. Мин бэйэм эдэр эрдэххиттэн сүүрэрбин, хайыһардырбын, сайынны бэлэсипиэтинэн сүлдьарбын

килэмизтир сүүрбүтүн, ыстаммытын, тардыммытын физкултуура учууталлара хонтуруоллоохтаахтар дии саныыбын. Бэйэм физкултуура учуутала идэлээх буолан, билигин үлэлиир физкултуура учууталларын үлэлэриттэн олох астыммаппын. Ордук талааннаах, аҕыйах оҕону өрө туталлар. Уопсай маасса оҕолор сайдалларыгар күүскэ кыһаллыбаттар. Дьинэр, физкултуура учууталын анала-оҕо доруобуйатын туһугар үлэ. Успурт буолбатах. Ол иһин хас биридди учуутал

сөбүлүүбүн. Төһө да саас сыһаа ылар, билигин да араас күрэхтэһиһэлэргэ, сүүрүүгэ, марафонга кыттыыны ылааччыбын. Хамсанар буоламмын араас үлэбэ үлэлиирбэр чэлэки, сэннэлээхпин. Оттон үөрэбин.

— Ааҕааччыларбытыгар тугу сүбэлиһин этэй?

— Чэбдигирдии сылыгар бары түмсүүлээх буолуобун. Оҕолорбут доруобай, чөл олохтоох буолалларын туһугар турунуобун. Ыччаттар успурдуунан дьарыктанын, элбэхтик сибийһэй салгыһа хаамыт. Сайынны өттүгэр бары бэлэсипиэтинэн сүлдьарбын диэн ыһырабын. Мин санаабар, салапта итиннэ өйөөн массыынанан бөһүөлэк иһигэр сүлдьыыны аччатан, сатыы эбэтэр бэлэсипиэтинэн сүлдьыыны хаачыйара буоллар, олус үчүгэй буолуо этэ. Чэбдигирдии сылынан нэдиэлэбэ биһир күн хайаан да бары сатыы уонна бэлэсипиэтинэн сүлдьыыны үгэс быһыытынан оноруобун диэн ыһырабын. Бары түмүстэхпитинэ, бу кыаллар боппуруос. Салгымыт да ырааһыра этэ.

— Иван Петрович, истинг кэпсээнин уонна сүбэн иһин махтал! Эһиги дьиз кэргэнигэ өссө да уһун иллээх-эйэлээх олобу, кытаанах доруобуйаны, үрдүктэн үрдүк ситиһиһэлэри баҕарабыт.

Сыһыарыыны бэлэмнээтэ Марфа ПЕТРОВА.

— КИМ ДА УМНУЛЛУБАТ, ТУОХ ДА УМНУЛЛУБАТ —

Осоавиахим байыаннай дьяалаба уонна успуорка бэрэссэдээтэлэ

Егор Гаврильевич Захаров Чурапчы оройуонун Төһө нэһилиэгин Дирингэр 1913 сыллаахха төрөөбүтэ. Национальнай байыаннай оскуоланы 1934 сыллаахха бүтэрбитэ.

Онтон Чурапчы оройуонугар Осоавиахим-га байыаннай дьяалаба уонна успуорка бэрэссэдээтэлинэн аналммыта. Улэтин сагалыы, эрчимнээхтик сабаллаабыта. Ыһаахха ыспартакыйаадааны маннайгынан киллэрбитэ. Кини, Семен Никифорович Красильников уонна Федор Федорович Толстоухов бэллэспитинэн Дьскуускай куораттан волейбол мээчигин уонна сизэкэтин Чурапчыга таһаарбытара уонна нэһиликтэринэн таргаллытара.

Российскай Федерация суруналыыстарын сойуупун чилиэнэ Варвара Григорьевна

Слепцова ахтарынан. "Чурапчыга 1941 сыллаахха бэс ыйын 22 күнүгэр буолбут ыһаахха сырдык, сизэрэ көстүүмнээх, көбүс-хөтө, уһун синнигэс унуохтаах, мааны баайы эдэр киһи кэлэн: "Табаарыстар, дорботор, аллара трибунаба кириин," - диэн ытырбыта. Ол "Осо" Захаров этэ.

Национальнай байыаннай оскуолаба сылдьан өрөспүүбүлүкэбэ хайыһар күрэхтэһиитигэр кытара. 1935 сыллаахха оройуон күрэхэр 10 килэмтиэтигэр 40 мүнүүтэнэн кэлэн бастаабыта.

1939 сыллаахха өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн 420 киһи ГТО нурматын туттарбытыттан 84-дэ Чурапчы ыччата. 1940 сыллаахха 1234 киһи хабыллыбыт, 427 Чурапчы ыччата ГТО нурматын толорон значок ылбыт. Хайыһар суолугар чурапчылар ааттара өрөспүүбүлүкэбэ аан маннай дорбонноохтук дуорайбыта. Ыччат успуорду, байыаннай дьяаланы баһылыгыгар үөрэнэн ылбыт билиитин-көрүүтүн барытын анаабыта.

Нэһиликтэри кэрийэ сылдьан, бинтиэпкэнэн ытарга, гранатаны бырабарга, окупаны хаһарга үөрэтэрэ, "Социализм Суола" хаһаакка элбэхтик сырдатара Холобур, 1940 сыллаахха Кытаанах оскуоланын учууталлара, Слепцова уонна Парфенов салалталарынан, 100 үөрэнээччи, 44 пионер, 18 комсомолец, 47 үөрэнэр ыччат

ПВХО, ГСОВС 1-кы сүһүөх туттарар кэринин үөрэтэр.

Куруһуоктар үлэлэрин кэтээн көрөрө, ардыгар кириитикаллыр. Онуоха 1941 с. олунньу 9 күнүгэр манньк суруйбут: "Анаммыт үлэбитин илиигитигэр ыларгыт наада. Дойду обороннай күүһүн-уобун бөбөрөгүтү уһулуччу наада. Хомойуох иһин, бэйэлэринэн байыаннай оскуолаба үөрэнэн, төрөөбүт Ийэ дойдуну көмүскүүр хас биридди сэбиэскэй киһи ытык иһэ буоларын билэр

эрээри, байыаннай куруһуогу үөрэтэргэ аналммыт үп үлэһитэ Николай Савинов, Егор Догдонов, Василий Гуляев, Василий Толстоухов бачаанна диэри тугу да оноро иликтэр. Е. Захаров".

"Үлэбэ, оборонаба бэлэм буол!" ГТО 1-кы сүһүөх комплексын толорууга куюккур ытыллар. Бары хаһаайыстыбаннай, партийнай, комсомольскай

профсойуустар, Осоавиахим, онтон да атын тэрилтэлэр бары кытталлар. Е. Захаров Кыһыл Армия аатынан маннайгы хайыһар походу 1940 сыл олунньу 23 күнүгэр тэрийбитэ. Ол туһунан "Социализм Суола" хаһаакка суруйбут: "Медучилище иһинээби комсомольскай уонна физкултуурунай күүстэринэн 3 хайыһар похода тэриллэр: бириэ — Чурапчыга Карл Маркс колхуоска, 32 килэмтиэтигэр 9 киһи, иккинэ — Кытаанах орто оскуолатыгар,

ыйын 30 күнүгэр атаары миитингэ тыл эппитэ: "...Ийэ дойдуну көмүскүүргэ, сидыг өстөбү үлтү сынньарга бэйэм туох наада буоларын барытын, бүтүн олохпун да харыстаабакка биэрэргэ бэлэммин..."

Эппит тылын толорбута. Егор Гаврильевич "Осо" Захаров 1942 сыл от ыйын 20 күнүгэр фронт инники кирбиитигэр сылдьан, Смоленскай уобалас Савици (Савлуки) дэриэбинэтигэр героиду охтубута. 1955 сыллаахха көмүс унуобун хостоон ылан, Демидов куоракка 2-с нүөмэрдээх ылабыһаба көмпүттэр. Демидов куорат райвоенкоматын майора Васиков суруйарынан: "Фотография младшего лейтенанта Захарова Егора Гаврильевича будет в комнате Боевой Славы дивизии в г. Ленинграде, гвардии полковник запаса бывшего политического отдела 358 стрелковой дивизии Ф.А. Чурилов".

Е.Г. Захаров биригэ төрөөбүт убайын оболоро Евдокия Дмитриевна, Егор Дмитриевич ЗАХАРОВТАР.

Хаартыскаба:
1. Егор Гаврильевич Захаров, Национальнай байыаннай академия курсаана.
2. Чурапчы стадиона, ыам ыйа, 1941 с.

— КҮН-ДЬЫЛ —

“Олунньу — Одун Хаан ыйа” — Тускул анаарыыта

Олунньуга сиргэ “Одун Хаан” чугаһыр. Кини — чин эйгэни айбыт күүс. Ол иһин бу ыйга эти — сиини, буор куту бөбөрөгүтүнэр үгэс баар. Маны таһынан, олунньуну “Хомуһун” ыйа диэн ааттыыллар, ол эбэтэр этэр тыл ис чинэ, иччитэ, күүһэ. Этэр тыл иччилээх, этэр күүстээх диэн билэбит. Хомуһуннаах тылтан сэрэнэр үгэстээхпит. Тыл — ох уонна уот диэн өйдүүбүт. Бу ыйга тыл ис күүһүн туһанар анал кэм эбит. Бу ыйга Олунньу 13 күнүгэр — Ийэ тыл күнэ.

Ый 12 күнүттэн “дьыбар тахсар” буолар, оттон 24 күнүттэн кыһын ахсыыр. Былыргылар этэллэринэн, тымныы обуһун кута — сүрэ тостор. Олунньу маннайгы күнэ — дьыл оройо. Дьыл уһуна — 220 хонук. Бу — Кыстык кэмэ. Дьыл сабалламмата 110 хонмутун кэннэ — олунньу 1 күнүн Дьыл ОРОЙО диэн ааттыыллар. Кыһынны хонук анаара бүтэр. Кыстыкка бэлэмнэммит ас анаара сизиниллэр. Манхааһайга бурдук, кыбыыга от лоп курдук анаара хаалбыт буоллабына, үчүгэйдик сыл тахсыахха сеп диэн биһиги өбүгэлэрбит этэллэрэ.

Олунньу ый билгэтэ

Олунньу ый 1 күнэ — Дьыл оройо буолар. Кыһынны хонук анаара бүтэр. Кыстык от анаарыттан итэһиэ суох хааллабына, үчүгэйдик сыл тахсыллар. Бу күн хайдаһый да, ый бүтүүтэ оннук буолуоба. Былыта суох, күннээх буоллабына, саас эрдэ кэлэр. Эһэ арбаар сытан эргийэр, биридэ

ытыһын сапанар.

Олунньу ый 2 күнэ ый дьыллэннэбинэ — мөлтөх үүнүүлээх сайынна. Күн орто күннээх буоллабына, эрдэтээби саас, былыттаах буоллабына, хойука диэри тыалыар.

Олунньу ый 10 күнэ — Хайах хостуур Күн. Тыалырдабына — сайына ардахтаах.

Олунньу ый 12 күнэ — Иккис Охонорхойол. Тымныы обуһун бастагы муоһа тостор. Куйуурдааһыны сабаллаахха сеп. Сырдык кэм күн уһуна — 9 чаас.

Олунньу ый 15 күнэ. Бу күн тыалырдабына — сааһа хаһааһынаах буолар.

Олунньу 24 күнэ Үһүс Охонорхойол. Тымныы обуһун иккис муоһа тостор. Сырдык кэм күн уһуна — 10 чаас.

Саһа үүммүт сылбыт Обус сыла кэлэн, Олохтоох Тымныыбыт обуһа ону сөбүлээ бэккэ, улаханник кыһыран, айаатаан, буйаатаан Сахабыт Сирин бүтүүнүн тымныынан сабардаата. Ол курдук, манньк тымныылар урукку суруйуулары көрдөххө, чугас эргин 1983 сыллаахха Дьокуускай куоракка ахсынныыга -53С уонна тохсунньуга -54С буолуталыы сылдыбыттар эбит. Ол аата 30 сыл анаара өттүгэр эбит. Архыыбы арыһан көрөр буоллаахха, Дьокуускай куоракка саамай тымныы 1898 сыллаахха -63С бэллэтэнэ сылдыбыт, онон Дьокуускай куоракка тымныы рекорда алдыана илик. Быйылгы тохсунньубут уратыта диэн — киин улуустар

быйылгы сыллаахха Өймөкөөн, Үөһээ Дьааны тымныыларыгар тиийтэли сырыттылар. Ол курдук, манньк тымныы рекордара бэллэтэннилэр: Тааттаба Чымнаайыга -61С, Кыйыга, Уус Тааттаба, Хара Алданна, Даайа Амматыгар -60С. Киин улуустарга Чурапчыга, Аммаба, Намна, Покровскайга, Бэрдигэстээххэ -58С -56С диэри тымныыдылар. Быйылгы тымныыбыт буруйдааһынан метеорологтар этэллэринэн, Монголия буолар. Манна өтөрүнэн турбатах үрдүк баттааһыннаах салгын туран, былыттар хамсааһыннарын буолээн кэбиһэн, уһун тымныылар Саха Сиригэр хамсаабакка туран хааллылар диэн быһаараллар. Ол сөптөөх быһаарыы дии саныбын, урукку курдук Саһа дьыллаабы, Ороһослотообу, Кириһиэһиэтээби сулуккутттар суолларын сабар сис былыт быйыл кэлбэтэ, үөһээ этиллибит быһаарыы сөптөөх эбит.

Кэтэһиилээх тохсунньу ый 9 күнүгэр Үргэл ыйы кытта алтыһытын кэтээн көрүү түмүгэр Үргэлбит ыйы быдан үөһэ өтүнэн ааста. Ол аата быйылгы сайын улахан куйаас, кураан сайын кэлэр сибикитэ билиннэ диэн этиэххэ наада, уонна күммүтүгэр саһа 25 эргир сабаллаһа. Ол аата 2021 сылтан 2023 сылга диэри халлааммытыгар эрэ буолбакка, сиргэ дьон-сэргэ олоһор арааһынай экономическай, климатическай уларыһылар буолуохтарын сеп, онно олорон бизбээх, сэрэхтээх, бэлэмнээх буолуобут.

Олунньу тохсунньуттан туох даһаны уратыта суох Ый сабаланыыта тохсунньу курдук хаһараан. Саһа итэһилинэн, Дьыл обуһа анаар муоһа тостон, хаанын көрөн, онуоха эбии иккис муоһа тостоору ыарыһыттан, эбатыттан киннээр, тымныынан силбизтэнэр. Олунньу ыйга күн лаппа уһуур. Күн уһуна — 9ч 30м буолар. күнүһүн чабылхайдык тыгар, дьыбар тахсар.

Олунньу ыйы — Атырдьах ыйа батыһар.

Декада диэн ый 10 хонуга аабыллар:
I Декада- ый 1-10 күннэрэ;
II Декада- ый 10-20 күннэрэ;
III Декада- ый 20-30 күннэрэ.

КИИН УЛУУСТАР

Киин улуустар быйыл улаханник тымныыдылар, онон олунньу ый бастагы анаара уруккутутааһар тымныы буолуо. Бу ый I Декадата күнүс -43С-39С кыраадыс тымныы, түүн -50С-48С тымныы. II Декада улахан тымныылар түһүөхтэрэ. Күнүс -31-28кыраадыс тымныы, түүн -48С -38С кыраадыс тымныыар. III Декада күнүс -26-21 кыраадыс тымныы, түүн 35С -30С кыраадыс тымныыар.

Саһалар этэллэринэн, олунньу саһатыгар тойон кыыл дойдутугар кэлэн уйатын хаардаан барар үһү. Бере үөрдүүр, ханыһын булсар. Олунньу саһатыттан сайын диэки хонугу таннары аабаллар. Мантан саас күн-дьыл түргэнник барар. Ыалга ынах төрүүр, үрүн ас дэлэйэр.

ТУСКУЛ.

* Исходя из факта процентной ставки – 1 на день (0,9% в день (328,5% годовых), 2-й выдан – 0,7% в день (255,3% годовых), 3-е и последующие выданы 0,5% в день (182,5% годовых). Сумма займа первый выдан 1 000 – 10 000 рублей, последующие выданы 1000 – 15 000 рублей. Срок – 5-30 дней. Заем предоставляется в Ростовской области. Платежи заемщика по договору и в конце срока займа оплачиваются суммой займа, суммой начисленных процентов. Требования к заемщикам – возраст от 21 до 73 лет, подтверждение платежеспособности. Обеспечение займа – не требуется. В случае просрочки процентов на сумму долга начисляется штраф за неисполнение обязательств 20% годовых от суммы просроченной задолженности.

Тимон Дмитриевич Байшев аатыгар 2009с. Чурапчытаабы
 бикултуура уонна услуорт үнүстүүтүн бүтэрбитин туоһулуур ВВА
 450373 Недзэх диплом сүппүтүнэн, дынгэ суобунан аабыллар.

Владислав Павлович Бельчусов аатыгар бэриллибит байыаннай илият суппутунэн, дыһыс суоһунан ааһыллар.

Микрокредитнэй хампаанья өнө оноруутун туссарар сыалтан илйизнэргэ босхо лиинийз нүмэрин 88005503226 арийбытын илээрээр, улуустарга тийэргэ эбилик нүмэрдэр.

Бүлүү – 1, Үөнээ Бүлүү – 2, Аллараа Бэстээх – 3, Майа – 4, Амма – 5, Галпчы – 6, Нам – 7, Бороодон – 8.

Иэс биэрийн 30 хоньжхаа диэри - күнгээ 0,5% - 0,9 %.

2 ыйтан үеһээ болдьоххо - сылга 51% - 72%

Сиһилий ыйыллыбыт сана нүөмэргэ эрийэн билсин.

Тыгыл, үлэ бэтэрээнэ, тапталлаах ийэбит, эбэбит, хос эбэбит
АРХИПОВА Варвара Иннокентьевна
 бу дьыл олунньу 2 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан 96 сааһыгар
 слохтон туораабытын бары аймахтарыгар, билэр дьонугар курутуйан
 туран иһитиннэрэбит.

Хайахсыгтан кыһа, күтүөтэ, сизиннэрэ, хос сизиннэрэ.
Күтүрбаннырын тизэдэллэр!

- Чуралчы улуулун, Хайахсыг нэһилиэгин ытык кырдыабаһа, үлэ ыыл бэгэрээнэ, Хоту көһөрүллүү кыттыылааба, күндүтүк саныыр умус туттар эдьиийдэрэ Архипова Варвара Иннокентьевна 96 саһыгар олохтон туораабытынан, кыһыыгар Акулина Васильевнаба, үтүөтүгэр Иннокентий Дмитриевичка, сизэнэригэр Дмитрийгэ, барараба уонна хос сизэнэригэр бары аймахтара: Протасовтар, Макаровтар, Алексеевтар, Назаровтар, Поисеевтар, Никифоровтар, сиинилэр олоһор, сизэнэрэ.

Чакыр нэһилиэгин "Чакыр" кэпэрэтиип бэрэссэдээтэлинэн аһаарылаахтык үлэлээбит, Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыйааһаай-стыбатын туйгуна

МИХАЙЛОВА Саргылана Ивановна
нарахан яарыгттан олохтон туораабытынан, оёолоругар, сизннэригэр
угас аймахтарыгар диринг күтүрүаммытын тизрэдэбит.

Чурапчы улуусун тыа хаһаайыстыбатын управлениета
бааһынай хаһаайыстыбатын ассоциацията

- Үлэсгүй, ахтар-саньыр салайаачьчлара Михайлова Саргылана Ивановна ыараханньк ыалдьан олохтон туораабытынан, оболоругар сизинэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, балтыгар Светлана Ивановна баары аймахтарыгар үнүһаанна бииргэ үлэлээн ааспыт бэтэрээннэр.

Михайлова Саргылана Ивановна ухун ыарахан ыарыыттан олохтон
туораабытынан, оолоругар, сизинэригэр, хос сизинэригэр, чуга
дьонугар бииргэ үлэлээбит добогторун аатыттан Мотрена Иванова
Маркова.

- Талталглаах илгээт Михайлова Саргылана Ивановна уфун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кыһыгар, бииргэ үөрэммит дүүгэттигэр Любев Михайловна Эверстовада, оёолоругар, бииргэ төрөөбүттэригэр дүүгэтэ Марианна Петровна Митина уонна кини дьаа кэргэнэ.

- Татгаллах ийэ, айзэс збэ, Чакыр нэһилигин олохтоо.
Михайлова Сарылана Ивановна ыараханнык ыалдыан олохтоо.
гуораабытынан, оҕолоругар, сизэнэригэр, бары аймахтарыгар
балтыгар, кийииттэригэр Светлана Ивановна дьыэ кэргэнигэр.
Чакыртан, Чурапчыттан, Дьохуускайтан Никоновтар, Осиповтар
Божедоновтар.

Российской Федерации Бярабытталыстыбатын уурааһар олоһуран, 2021 сый олунньу 1 күнүттэн федеральнай чэл-чэтиинэн туһанааччылар ЕДВ-ларын уонна социальнай өнө харчытын суумалара (НСУ) 4,9% үрдээн төлөнүө. Үрдүүр кээммэйэ ортогунан – 73,77 солк. Олунньу 1 күнүттэн ЕДВ кээммэйэ.

Категория	Социальной өнөгу туһанар түгэнигэр:	Социальной өнөттөн барытыттан аккаастанар түгэнигэр:
1 гр инбэлиит	2 875,70	4 087,36
2 гр инбэлиит	1 707,36	2 919,02
3 гр инбэлиит	1 125,04	2 336,70
Инбэлиит оёолор	1 707,36	2 919,02
Сэрии кыттыылаахтара	3 166,83	4 378,49
Сэрии кыттыылаабын огдообото	540,86	1 752,52
Байыаннай дьайыы кыттыылааба	2 000,38	3 212,04

Социальной өнгө харчтын суумата биир ыйга 1211,66 солкуобайга тэннэннэ. Бу илгэр
киирэллэр:

- Эмгэн-томунан хааччыллыгыг – 933,25 солк.
- Санаторнай-курортнай путевканын туһаныгыг – 144,37 солк.
- Айан ороскуотун телебүрү – 134,04 солк.

Социальный өнгө хайа багдарар көрүнгүтэн күн федеральный чэлчэтийнэн туһанааччы тус багатынан аккаастанар эбэтэр төттөрү чөлүгэр түһэрэр бырааптаах. Аккаастанар түгэнигэр кини социальный өнгө хайа багдарар көрүнгүн харчынан ылар.

Бу сайабылъяннарлары 2021 сыл алтынны ый 1 күнүгэр дизри ылабыт. Түһэрбит сайабылъяннардытын кэлэр 2022 сыл тохсунньу 1 күнүттэн туһанар кыахтанабыт.

Ирина СИВЦЕВА,
Чурапчытаабы пенсионнай управление пенсия отделын исписэлийнэ

"Сага олох" хаһыат слунньу 2 күнүзү 7 №-гэр тахсыбыт "Ытыктабыл, махтал бэлиэтинэн" диир матырыйаалга "Тыл этиилэр быыстарыгар" "Ууһука" уһууаан кыргыттарын ансамбыла, МУПК оскуолатын уопаттарын ансамбыла, Сылан норуот айымньытын дьэтин үлэһитэ Егор Макаров Иван Михайлович сырдык аатыгар аңаан патриотическай ис хоһоонноок ырыалары толордулар," диир этиигэ "«Айыллаан»" культуура киини «квартета диир онугар "Айылгы" норуот айымньытын дьэтин вокальной ансамбыла" диир көннөрөн ааҕаргылар.

КАК ПРАВИЛЬНО НОСИТЬ ПЕРЧАТКИ

ЧТОБЫ НЕ ЗАРАЗИТЬСЯ КОРОНАВИРУСОМ?

Они не принесут пользы, если неправильно носить

КАК НОСИТЬ ПЕРЧАТКИ?

1

Помойте руки перед тем, как надеть их

2

Они должны плотно прилегать к рукам

3

Одноразовые перчатки используйте только один раз

4

Помойте руки после того, как сняли их

ЧТОБЫ РУКИ НЕ ПОТЕЛИ В ПЕРЧАТКАХ, МОЖНО:

Посыпать муку или тальк на внутреннюю поверхность

Нанести крем, если перчатки предназначены для длительного использования

Дать перчаткам пропитаться маслом

Использовать дезинфицирующие средства

ЧЕГО ДЕЛАТЬ НЕЛЬЗЯ?

Не трогайте руками в перчатках глаза, уши, нос, волосы и открытые участки кожи

Не пользоваться в них телефоном

Не надевайте поврежденные перчатки

КАК ПРАВИЛЬНО СНИМАТЬ?

1

Не прикасаясь к другим поверхностям, снимайте перчатку за запястье

2

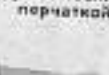
Первую перчатку возьмите за внешнюю часть в области ладони и там же ее выньте, выворачивая наружу

3

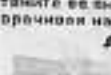
Снятая перчатка должна остаться в руке с неснятой перчаткой

4

Выворачивайте вторую перчатку аналогично так, чтобы ладонь оказалась внутри второй

5

Сразу же выбросьте их в мусорное ведро или поместите в дезинфицирующий раствор

6

Сразу же выбросьте их в мусорное ведро или поместите в дезинфицирующий раствор

НАИЛУЧШЕЕ НОСИТЬ ПЕРЧАТКИ

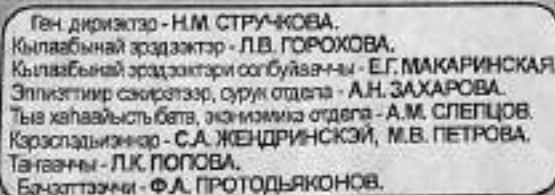
КАЧЕСТВЕННЫЕ (ПРОУСЛАВЛЕННЫЕ)

МЕДИЦИНСКИЕ ОДНОРАЗОВЫЕ

НАТУРАЛЬНЫЕ

Тэрийн талхаарчидыг: СӨ Бярыбэлтэстэйбата
Сага Врогуубулустын "Сахьа-оз" Судаарьст Бен-
автономийн тэрлэлтин "Сага олох" хөлийн
зрэдсийнота.
677000, Дюнукуй к, Ордонимиде уул, 31, 124 каб-
телАфрик (411-2) 34-39-17 e-mail: sahpahed@teyil.ru
Российской Федерации Россияндор СӨ салгалтыг
2020 с. бас ыйн 3 үнүдэр регистрацяммыт нумар:
— ПИ №14-00559.

Эрдээсийн адырыг: 678570, Чүрлэнь сал. Карл Маркс уул, 28 "а". Төвлүүлнэрбиг: эрдээктэр - 41-332, олдунэр - 41-265, 41-398. E-mail: sanacloh@mail.ru, сай: sanacloh.ru, Instagram: @sanacloh

Бүтээгдэхүүн: № 8 (11761)
 Кромой: 2 бэлч, ливс
 Ахсави 1200, Хааныгь сынаната: 15

Хайхыг бичээхээ барилгээр графига: 16.4.00 м. Бичээхээ барилгинна: 16.4.00 м. "Сахабичээт" автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хайхыг эрдэмтсийтэигэр 04.02.2021 с. ордоога бичээтгэнэ. Тэмдэгтэйгээ агуулаа: 673623. Чиглэл: Карл Маркс уул, 26 "а" Индекс: ПИ864. Хайхыг нэриглэе илгээх, олгууриннуука үөннэ бичээхээ тэмдэгтэйгээ.